

Po atviru dangum

ROMANAS

ANTONIO
ITURBE

Pagrįsta Antoine'o de Saint-Exupéry,
„Mažoji princas“ autoriaus, gyvenimo istorija

baltos lankos

Antonio Iturbe

Po atviru dangum

romanas

Iš ispanų kalbos vertė Alma Naujokaitienė

baltos lankos

1 SKYRIUS

Buržė aerodromas (Paryžius), 1922-iejai

Jis prisitraukia dvigubą svirtį prie krūtinės ir „Caudron C.59“ klusniai pakyla, išvaikydamas debesų būrį virš Paryžiaus. Dvi vietis lėktuvas vibruoja, „Hispano-Suiza“ variklis švankščia, traukdamas metalinį pavadį ragina lėktuvą ropštis aukštyn, kol šis pagaliau vertikaliai įsitaiso danguje. Lėktuvo korpuso vibracija persiduoda jo delnams, o per juos – visam kūnui.

Jaunesnysis leitenantas Sent Egziuperi virpa apimtas svai gulio, šypsosi su tuo beribiu pakvaišėlių pasitenkinimu, kurį patiria į žaidimus įsitraukę vaikai: pamiršę apie riziką ir laiką, pasinėrę į pasaulį, kuris priklauso tik jiems, nes susikūrė jį tokią, kokio troško.

Ant žemės „Caudron C.59“ – tik gremėzdiškas, septynis šimtus kilogramų sveriantis medienos gabalas su daugybe varžtų, kniedžių ir suvirinimo siūlių. Kai jis rieda, ant dviračio ratukų vilkdamas sunkų rėmą, atrodo apgailėtinais nepatvarus: išpūtęs krūtinę dičkis, kuris pukšėdamas svirduliuoja ant vielinų kojų, ir vien dėl akmenėlio jo kelyje gali prarasti pusiausvyrą ir apsiversti. Tačiau įvyksta stebuklas: sunki riedanti dėžė atsiplėšia nuo žemės, pasistiebia virš horizonto, pakyla ir stauga tampa lengva, vikri ir netgi grakšti. Įrodė, kad jai svetima angare įstrigusio kašaloto lemtis.

Antuanas jaučiasi kaip pats lėktuvas. Dėl savo didelio kūno jis juda nerangiai, netgi gremėzdiškai, o jo svajokliškas

protas, visiškai nepritaikytas spręsti net ir paprasčiausių gyvenimo klausimų, paverčia jį sausumoje nesiorientuojančiu pinguinu, kuris blaškosi ir beprasmiškai skėtrioja, negalėdamas rasti jūros. Tačiau ten, viršuje, jis tampa kitoks.

Jis tampa lengvas.

Pakreipia svirtį į kairę ir lėktuvas staigiai pakrypsta į priešingą šoną. Antuanas šypsosi. Juk įgyvendino kiekvieno vaiko svajonę – paversti žaislus tikrais, o tikrovę – žaidimu.

Danguje nupina kasą. Jam patinka justį tą svaiginamą virpulį, kuris pakylėja jį virš menkniekių. Suvokti, kad atsiplėšia nuo ten, apačioje, viešpataujančio kareivinių storžieviskumo ir karininkų, rėkiančių taip, kad jiems kraujagyslės ant kaklo išpampsta. Kai apšauki prieš tave įsitempusį atviraširdį žmogų, nukerti vos išdygusį medelį. Pats balsą pakelia nebent linksmame vakarėlyje, kai išgeria per daug bordo ar pastiso ir užplėšia dainas, iš pradžių linksmas, bet paskui neišvengiamai ilgesingas. Supykęs jis paprasčiausiai tyli.

Kaip bergždžia sakyti tai,

Ką tylą jau žino...

Lėktuvas siūbuoja ore lyg antrindamas Malarmė, Antuanas irgi siūbuoja. Pats kartais rašo eiles.

Ore jau yra atlikęs tūkstantį piruetų, bet to nepakanka. To niekada nepakaks. Gyvenimas visada yra tarsi per ankštas kostiumas. Antuanas pajudina droselio sklendę, orlaivis netenka pagreičio ir galiausiai sustoja. Ore pakibęs lėktuvas tampa metalo gabalu, nenumaldomai traukiamu siautulingos gravitacijos jėgos. Užstrigęs lėktuvas ima suktis ir sminga žemyn. Šį kvapą gniaužiantį nardymą nuo žemės stebinti nedidelė

grupelė sutartinai šūkteli „Ak!“, kuris, užuot reiškęs džiugesį, nuskamba nervingai. Po kelių amžinybę trukusių sekundžių Tonis staigiai trukteli svirtį ir išlygina „Caudron C.59“, šis jau sklendžia pažeme šukuodamas aguonas.

Tą sekmadienio popietę Antuanas išnaudojo progą, kad nėra daugumos 34-ojo pulko karininkų, ir pristatė savo mažąjį dangaus teatrą. Vaikystėje nuošaliame Sen Moris de Remeno name tai buvo mėgstamiausias jo žaidimas: kurti ir vaidinti savo broliui ir seserims spektaklius, kuriuose pats būdavo ir libretą parašęs dramaturgas, ir pompastiškasis aktorius. Šeimynykščiai taip niekada ir nesuprato, ar jis buvo rimtas vaikas, ar juokdarys, kuris iš jų yra tikrasis Tonis: ar lietingą popietę stypsantis prie lango ir stebintis stiklu besiritančius lašus, ar apvertęs palėpę aukštyr kojomis netikėtas persirengėlis kor-saras arba tyrinėtojas, šūkaujantis beprasmiškas frazes, kad palinksmintų seseris ir pusbrolius.

Pats klausia savęs, kas jis toks: ar sociali būtybė su dra-bužiuose įsiūtais barškučiais, kurie skamba, kai bendrauja su kitais, ar tyli, uždara būtybė, kuria tampame likę vieni? Spar-no vibracija pažadina jį iš apmąstymų. Skrendant nereikėtų blaškytis, bet ir mintys padebesiais skrajoja. Jis porai sekun-džių nutrūktgalviškai pasuka galvą, bandydamas užmesti akį į draugų grupelę, stebinčią jo akrobatinius triukus: ne žmonės, o veikiau styrantys smeigtukai.

Ten yra Šarlis Salesas, Bertranas de Susinas ir Olivjė de Vilmoranas... Tačiau beprotiškiausius piruetus jis atlieka dėl vieno vienintelio visas jo mintis užvaldžiusio žmogaus.

Prisimena tą pirmąjį kartą, kai pusbrolis nusivedė jį į pra-bangius namus Šezo gatvėje, kur ponias de Vilmoran turėjo vie-ną elegantiškiausių Paryžiaus intelektualų salonų.

Vyresnysis liokajus lediniu veidu įleido juos į salę su paminkštinomis sofomis ir riešutmedžio knygų spintomis, kol du broliai Vilmoranei apsirengs, kad kartu nueitų į ledainę Elizejaus Laukuose. Tuomet pasigirdo muzika. kažkas smuiku griežė taip skausmingai lėtai, vos vos kliudydamas stryku stygas, kad paskirų natų garsai, regis, likdavo pakibę ore ir labiau priminė ne melodiją, o melodijos aidą.

Garsai jį atviliojo prie laiptų, o trečią aukštą jis pasiekė apimtas tronso būsenos. Antros durys koridoriuje buvo praverptos, ir jis nedrąsiai pažvelgė vidun.

Ant lovos, užklotos mėlynu atlasiniu užtiesalu, paramstyta keliomis spalvotomis pagalvėlėmis, griežė mergina violetine pižama. Jos smakras taip švelniai rėmėsi į laikiklį, kad smuikas jai tapo pagalve. Šalia ant kėdės sėdinti guvernantė su baltu kyku įsmeigė akis į nepažįstamąjį, bet, užuot jį išvariusi, mostelėjo luktelėti ir pridėjusi pirštą prie lūpų paprašė pabūti tyliai.

Tie raudoni plaukai, žalios akys, baltos rankos jį užhiptonizavo. Mergina griežė vangiai, bet tokia susikaupusi, kad neatitraukė akių nuo grifo galiuko, kur jos pirštai žaidė klases arba šuoliukus per šokdynę.

Jis prisimena, kaip karštai maldavo gražių daiktų dievą sustabdyti laiką, kad ši melodija niekada nesibaigtų, kad tęstųsi visą gyvenimą.

Pabaigus guvernantė, ponina Peterman, be didelio entuziazmo pradėjo ploti ir kilstelėjo antakį, ragindama prisidėti ir jį. Be abejo, jis taip ir padarė, plojo energingai ir su įkarščiu. Atsargiai padėjusi smuiką į futliarą, gulintį ant antklodės, mergaitė jam nusišypsojo. Toji šypsena galėjo sustabdyti laiką. Bent jau jam sustabdė tikrai, ir visi jo gyvenimo chronometrai apmirė.

– Regis, mūsų niekas nesupažindino... – prašneko ji.

Antuanas nukaito, tarsi jo veide būtų atsispindėję raudoni merginos plaukai, ir sumikčiojo:

– Panele, meldžiu dovanoti, kad taip įsibroviau. Dėl tos muzikos tiesiog praradau nuovoką...

– O jūs esate?..

– Ak, atleiskite už mano neapdairumą! Esu Antuanas de Sent Egziuperi. O jūs turbūt Olivjė sesuo? Esu jo draugas, kartu mokomės Bosiuė akademijoje.

– Aš esu Luiza de Vilmoran.

– Atsiprašau, kad netikėtai užsukau į jūsų kambarį. Jau išeinu.

– Nesijaudinkite! Nepakenčiama klubo kaulų liga mane prikausčiusi prie lovos, o mano kambarys yra salonas, kuriame priiminėju lankytojus. Man patinka svečiai!

Tonis taip išpūtė akis, kad jos vos neiškrito ant kilimo.

– Ar galėčiau kurią dieną jus aplankyti?

– Galite užsirašyti vizitui... – nenoriai atsakė ji. Bet, pažvelgusi į jaunuolio išblyškusį veidą, koketiškai šypsodamasi pridūrė: – Arba galite prasmukti per muzikos pamokas.

Iš namo gilumos pasigirdo balsai:

– Sent Eksai, kur tu, po velnių, dingęs?

– Jūsų brolis mane kviečia, turiu eiti. Dar sugrįšiu! – Vos tik tai ištare, jo entuziazmas virto susirūpinimo išraiška. – Bet ar prisiminsite mane, kai vėl susitiksimė? Ar suprasite, kad tai aš? Juk mano veidas toks eilinis!

Ji žiūrėjo į jį su neperprantama šypsena, kuri galėjo reikšti tiek palankumą, tiek panieką.

– Kas žino? Esu užmarši.

– Nesvarbu! Aš jus prisiminsiu, panele Vilmoran, prisiminsiu jus už mus abu!

Orlaivio kabinoje jis juokiasi iš savo paikumo. Koja minna stabdžių pedalą, pareguliuoja droselio sklendę ir pasukioja svirtį, kad lėktuvas pralėktų zigzagu. Vos po keleto mėnesių nuo jų pažinties jis buvo pašauktas į karinę tarnybą ir pasirinko oro pajėgas, kad išsipildytų jo sena svajonė skraidyti. Po kelių perkėlimų buvo paskirtas į Kasablanką, ir visą tą mokymosi ir nepatogumų laiką jį lydėjo prisiminimai apie Lulu, o toji meilė per atstumą tik stiprėjo.

Sugrįžęs į Paryžių ir paskirtas į 34-ąją pulką, dislokuotą Buržė, jis džiaugėsi, kad parvyko į teatrų, knygynų ir bulvarų miestą, kad vėl susitiko su draugais... bet labiausiai džiaugėsi galimybe sugrįžti į namus Šezo gatvėje. Jam būtinai reikėjo darsyk pamatyti tą ant smuiko parimusią merginą, tarsi miegančią atmerktomis akimis.

Jis daugybę sykių André de Vilmorano prašė, kad Luiza jį priimtų, bet šiam buvo tiek įgrisę žiūrėti į sesers akivaizdoje apgailėtinais veblenančius savo draugus, jog teko pačiam stoti į eilę svečių kambaryje viliantis, kad pavyks iškaulyti bent kelias akimirkas dėmesio merginos, kuri leidosi linksminama, tačiau atsainiu mostu išprašydavo savo kavalierius, kai tik šie jai pakyrėdavo.

Kai jau nebesitikėjo, kad tai įmanoma, vieną ketvirtadienio rytą į kontorą, kurioje Tonis laisvalaikui rašinėdavo eilėraščius, atėjęs kareivis įteikė raštelį, patvirtinantį, kad panelė de Vilmoran jį priims. Kol skaitė raštelį net stryktelėjęs nuo kėdės, tarsi spyruoklės pamėtėtas, naujokas kareivis tebestovėjo įsitempęs ir baugščiai laukė leidimo eiti.